

Materijali za obuku “Primjena alternativnih mjera pritvaranja u kontekstu migracija”

Novembar, 2018. godine

Izdavač

Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM

(www.cedem.me)

Za izdavača

Milena Bešić

Autor

Ognjen Marković

Tiraž

50 kopija

Dizajn i grafika

Copy Centar, Podgorica

“Publikacija je nastala u saradnji sa projektom “**Djelotvorne alternative pritvoru u kontekstu migracija: razmjena iskustava i primjena**” koji sprovodi **Savjet Evrope**. Termini koji su u ovoj publikaciji izraženi u muškom gramatičkom rodu, podrazumijevaju prirodni muški i ženski rod lica na koje se odnose.

Mišljenja iznešena u ovoj publikacij su mišljenja autora i ne odražavaju zvanične stavove Savjeta Evrope.”

SADRŽAJ

Uvodne napomene

1. MODUL 1: Koncept i primjena alternativnih mjera	9
1.1. Predavanje: Alternativne (blaže) mjere u crnogorskom zakonodavstvu.....	9
1.2. Studije slučaja: primjena alternativnih mjera imigracionom pritvaranju u Crnoj Gori	10
1.3. Predavanje: Poređenje alternativnih mjera pritvoru u <i>Analizi pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija</i> Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH) sa definisanim alternativnim mjerama u crnogorskim zakonodavstvom	11
2. MODUL 2: Evropski standardi zaštite prava na slobodu i bezbjednost	13
2.1. Predavanje: Pritvor i ograničenje slobode kretanja – definicija i razumijevanje pojmova	13
2.2. Studije slučaja: Primjena člana 5 – Praksa Evropskog suda za ljudska prava	15
2.3. Uporedna analiza: Pravo na ličnu slobodu u crnogorskom kontekstu.....	15
2.4. Prezentacija: Princip zakonitosti i zaštita od arbitrarnosti.....	16
2.5. Prezentacija: Proceduralna prava - Informisanje bez odlaganja i na razumljivom jeziku o razlozima hapšenja i optužbama (član 5 stav 2).....	17
2.6. Vježba: Član 5 EKLJP u crnogorskom kontekstu	18
3. MODUL 3: Ranjive grupe i alternativne mjere	19
3.1. Predavanje: Koncept najboljeg interesa djeteta	19
3.1.1. Studije slučaja: praksa Evropskog suda za ljudska prava.....	20
3.1.2. Prezentacija: Pritvor kao poslednje sredstvo – analiza primjera dobre prakse	21
3.1.3. Praktična vježba na temelju izabranih slučajeva djece bez pratnje	22
3.1.4. Studije slučaja	24
3.2. Predavanje: Standardi održavanje jedinstva porodice	25
3.2.1. Vježba: Društveno uključivanje - mogućnosti i prepreke	26
3.3. Predavanje: Žene žrtve nasilja, trudnice i počinioi krivičnih djela.....	27
3.3.1. Dubinska studija slučaja: Nasilje nad migrantkinjama i pripadnicama manjina.....	29
3.3.2. Studija slučaja: Utvrđivanje starosti i stepena ranjivosti	29
3.4. Predavanje: Osobe sa invaliditetom	30
3.4.1. Praksa Evropskog suda za ljudska prava.....	30
4. MODUL 4: Primjer dobre prakse i sveobuhvatna vježba	31
4.1. Predavanje: primjena alternativnih mjera pritvoru u Belgiji.....	31
4.2. Praktična sveobuhvatna vježba na temelju odabranih slučajeva	31

Uvodne napomene

Cilj ovog materijala za obuku jeste jačanje kapaciteta nadležnih institucija i ostalih aktera uključenih u sprovođenje politike migracija i azila, naročito u odnosu na potrebe ranjivih grupa. Materijal za obuku se može koristiti za različite ciljne grupe, uključujući: policijske vlasti, granične službenike i službenike za migracije, pravnike (sudije, advokate), socijalne radnike i predstavnike civilnog društva.

Očekivani rezultati trening materijala, odnosno obuke koja se organizuje na osnovu istog, jeste jačanje multi-sektorskog pristupa, kroz povezivanje učesnika različitih profesionalnih usmjerenja, a koji se bave migrantima, tražiocima azila, azilantima i izbjeglicama. Takođe, očekuje se da će učesnici nakon obuke biti senzibilisaniji u postupcima prema migrantima, naročito prema onim licima koja su izložena višestrukoj diskriminaciji (djeca u pokretu, žene, osobe sa invaliditetom i ostale ranjive grupe).

Dodatno, kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava i pravničku analizu Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (sa posebnim osvrtom na član 5), kao i upoznavanje sa *Analizom pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija* Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH) polaznici će unaprijediti svoje znanje o primjerenim alternativnim mjerama pritvoru, evropskim standardima u oblasti poštovanja prava migranata, međunarodnim obavezama, ali i primjerima dobre prakse.

Materijal za obuku je podijeljen u 4 modula. Na samom početku svakog modula je objašnjen edukativni cilj istog, nakon čega slijedi materijal za predavanja, prezentacije, kao i detaljno objašnjene vježbe i studije slučaja.

1. MODUL 1: Koncept i primjena alternativnih mjera

Cilj prvog modula je da omogući polaznicima obuke veće razumijevanje politike primjene alternativnih (u crnogorskom zakonodavstvu definisanih kao "blažih") mjera pritvoru stranaca odnosno migranata, izbjeglica i tražioca azila. Takođe, jedan od ciljeva prvog modula je i analiza konkretnih slučajeva primjene alternativnih mjera imigracionom pritvaranju u Crnoj Gori, kao i komparativno analiziranje dostupnih alternativnih, odnosno blažih mjera u Crnoj Gori, sa onima koje se objašnjavaju u *Analizi pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija* Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH).

1.1. Predavanje: Alternativne (blaže) mjere u crnogorskom zakonodavstvu

(60 minuta)

Jedan od najvećih izazova u oblasti migracija u kontekstu sve većeg priliva migranata i nezakonitog prelaska graničnih prelaza i ilegalnog boravka na teritoriji jedne države, svakako je obezbjeđivanje poštovanja dostojanstva svakog pojedinca, njegove lične slobode i bezbjednosti, uz pažljivo ispitivanje svih okolnosti prilikom ograničavanja te slobode, zadržavanja i pritvaranja. Države su dužne da podstiču upotrebu alternativnih mjera ograničenju slobode kretanja i pritvaranju kad god je to moguće, naročito vodeći računa o posebnoj zaštiti i najboljem interesu ranjivih kategorija lica.

Svakako, treba istaći da je određivanje alternativnih mjera pritvaranju stranaca u nadležnosti inspektora za strance zaposlenih u Sektoru granične policije koji se nalazi u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova, čime se postavlja pitanje rizika u pogledu svojevoljnog i nedovoljno transparentnog donošenja odluka i otvaranja prostora za moguće zloupotrebe. Od početka primjene novog **Zakona o strancima**, koji je stupio na snagu u martu 2018, do danas, policija je u upravnom postupku ukupno donijela **šest rješenja o određivanju alternativnih mjera pritvaranju stranaca**.

Prvi put, u skladu sa direktivama Evropskog parlamenta i Savjeta, definišu se „blaže mjere“ koje zapravo predstavljaju alternativu smještanju stranca u Prihvatište za strance, koje suštinski predstavlja imigracioni pritvor sa mjerom ograničenja slobode kretanja. Zakonom o strancima je propisana **obaveza policije da primjenjuje blaže mjere za obezbjeđenje povratka stranca**, te da se strancu može ograničiti sloboda kretanja samo ukoliko istoga nije moguće udaljiti primjenom mjere prinudnog udaljenja ili se njegov povratak ne može obezbijediti primjenom blažih mjera.

U blaže mjere se ubrajaju:

- 1) depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata;
- 2) depozit određenih finansijskih sredstava;
- 3) zabrana napuštanja smještaja na određenoj adresi;
- 4) javljanje policiji u određeno vrijeme.

Rješenje o primjeni blažih mjera donosi policija, odnosno ovlašćeni policijski inspektor za strance Sektora granične policije koji samostalno odlučuje o izricanju blaže mjere koja traje do prinudnog udaljenja. Zakon o strancima u članu 13 propisuje da policija može ograničiti slobodu kretanja strancu samo ako to lice nije moguće prinudno udaljiti ili se povratak ne može obezbijediti primjenom blažih mjera. Policija može ograničiti slobodu kretanja stranca njegovim smještajem u Prihvatište za strance, a naročito ako postoji rizik od izbjegavanja obaveze napuštanja Crne Gore ili ako stranac onemogućava izvršenje prinudnog udaljenja i povratka.

U cilju stvaranja uslova za obavljanje poslova kontrole kretanja i boravka stranaca u skladu sa standardima i preporukama EU, kao i efikasniju prevenciju nezakonitih migracija, u sastavu Uprave policije otvoreno je Prihvatište za strance u Crnoj Gori, kapaciteta 46 lica. Prihvatište je stavljeno u funkciju

dana 13.12.2013.godine i u periodu do 01.01.2016.godine, smještajem u Prihvatilište sloboda kretanja je ograničena za 157 nezakonitih migranata. **Sva lica su upoznata sa svojim pravima, a obezbijedena je i brošura na sedam jezika o pravu na azil, kao i brošura o pravu na dobrovoljni povratak po ličnom zahtjevu.**

*Više materijala o opštim pravnim aspektima primjene međunarodnih standarda u oblasti ograničenja lične slobode i slobode kretanja i sprovođenja alternativnih mjera imigracionom pritvoru možete naći u **Analizi zakonskih i praktičnih aspekata efektivnih alternativnih mjera pritvaranju u kontekstu migracija**, koju je priredio CEDEM u septembru 2018. godine, a koja je dostupna na web stranici CEDEM-a (www.cedem.me).*

1.2. Studije slučaja: primjena alternativnih mjera imigracionom pritvaranju u Crnoj Gori

(60 minuta)

1. Izricanje blaže mjere - javljanje policiji i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata

Državljanin Pakistana, zbog počinjenog krivičnog djela je osuđen na kaznu zatvora od 7 mjeseci. Istom je usvojena molba za uslovni otpust i otpušten je sa izdržavanja kazne, nakon čega je shodno članu 110 st.3 tačka 6 Zakona o strancima donešeno i uručeno rješenje o protjerivanju. Na donešeno rješenje lice nije imalo primjedbi na prezentovane činjenice i okolnosti koje su bile od značaja za donošenje ovog rješenja. U sprovedenom postupku je utvrđeno da postoje opravdani razlozi zbog kojih nije moguće izvršiti prinudno udaljenje. Pod opravdanim razlozima se cijenilo da je imenovani vlasnik firme registrovane u Crnoj Gori i da bi izvršenjem rješenja bio izložen nepotrebnim pravnim posledicama i materijalnim troškovima te da je svrha kažnjavanja već sprovedena sudskim odlukama. U skladu sa tim, inspektor za strance je donio odluku o primjeni blažih mjera određujući kao mjere: javljanje policiji tri puta sedmično u određeno vrijeme i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata.

Lice je bilo upoznato sa pravom na sudskog tumača i prevodioca u toku postupka i isti se izjasnio da mu nije potreban jer jasno razumije službeni jezik, što je konstatovano u zapisniku o izjavi stranke.

Sastavni dio rješenja je i Uputstvo o pravnoj zaštiti koje upoznaje lice da je protiv rješenja moguće podnijeti tužbu Upravnom sudu u roku od pet dana od dana dostavljanja rješenja.

2. Izricanje blaže mjere - javljanje policiji i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata

Državljanica Srbije, zbog počinjenog krivičnog djela je osuđena na kaznu zatvora od 9 mjeseci. Isto je usvojena molba za uslovni otpust i otpuštena je sa izdržavanja kazne, nakon čega je shodno članu 110 st.3 tačka 6 Zakona o strancima donešeno i uručeno rješenje o protjerivanju. Na donešeno rješenje lice nije imalo primjedbi na prezentovane činjenice i okolnosti koje su bile od značaja za donošenje ovog rješenja. U sprovedenom postupku je utvrđeno da postoje opravdani razlozi zbog kojih nije moguće izvršiti prinudno udaljenje. Pod opravdanim razlozima se cijenilo da je imenovana u ugovornom odnosu prema pravnom licu – firmi u Crnoj Gori i da bi izvršenjem rješenja bila izložena nepotrebnim pravnim posledicama i materijalnim troškovima, ne bi izvršila ugovornu obavezu i ne bi joj bile isplaćene novčane prinadležnosti, kao i da je vlasnik firme svojom izjavom garantovao da će imenovana napustiti Crnu Goru. U skladu sa tim inspektor za strance je donio odluku o primjeni blažih mjera određujući kao mjere: javljanje policiji tri puta sedmično u određeno vrijeme i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata. Lice je bilo upoznato sa pravom na sudskog tumača i prevodioca u toku postupka i ista se izjasnila da joj nije potreban jer jasno razumije službeni jezik, što je konstatovano u zapisniku o izjavi stranke. Sastavni dio rješenja je i Uputstvo o pravnoj zaštiti koje upoznaje lice da je protiv rješenja moguće podnijeti tužbu Upravnom sudu u roku od pet dana od dana dostavljanja rješenja.

3. Izricanje blaže mjere - javljanje policiji i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata

Maloljetni državljanin Irana, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo falsifikovanja isprava prilikom pokušaja nezakonitog prelaska državne granice je zadržan i obavješten je Osnovni državni tužilac koji je naložio da se lice sprovede inspektoru za strance radi povratka u zemlju porijekla ili zemlju iz koje je došao. U sprovedenom postupku je utvrđeno da lice nema propisanih uslova za ulazak, kretanje i boravak u Crnoj Gori, nakon čega je shodno članu 110 st.3 tačka 6 Zakona o strancima donešeno i uručeno rješenje o protjerivanju. Na donešeno rješenje lice nije imalo primjedbi na prezentovane činjenice i okolnosti koje su bile od značaja za donošenje ovog rješenja. Inspektor za strance je donio odluku o primjeni blažih mjera određujući kao mjere: javljanje policiji tri puta sedmično u određeno vrijeme i depozit putnih isprava, putnih dokumenata i putnih karata. Takođe je utvrdio i da postoje opravdani razlozi zbog kojih nije moguće lice odmah prinudno udaljiti. Pod opravdanim razlozima su se smatrali potreba prikupljanja činjenica i potrebnih saglasnosti u vezi sa povratkom lica u zemlju iz koje je došao tj. R. Srbiju u skladu sa Sporazumom o readmisiji.

U međuvremenu je maloljetnik smješten u Dom za djecu i mlade „Ljubović“. Lice je bilo upoznato sa pravom na sudskog tumača i prevodioca u toku postupka i isti se izjasnio da mu nije potreban, što je konstatovano u zapisniku o izjavi stranke. Sastavni dio rješenja je i Uputstvo o pravnoj zaštiti koje upoznaje lice da je protiv rješenja moguće podnijeti tužbu Upravnom sudu u roku od pet dana od dana dostavljanja rješenja.

1.3. Predavanje: Poređenje alternativnih mjera pritvoru u *Analizi pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija* Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH) sa definisanim alternativnim mjerama u crnogorskom zakonodavstvu

(80 minuta)

Definisane na način objašnjen u okviru Modula 1, alternativne mjere u crnogorskom kontekstu zadovoljavaju standarde definisane evropskom pravnom regulativom, mada ne možemo govoriti o tome da je zakonski okvir u potpunosti usklađen sa međunarodnim standardima kada je u pitanju **propisivanje i drugih alternativnih mjera** poput: registracije – evidentiranje od strane nadležnih organa, privremena dozvola boravka, upravljanje slučajem ili podrška rada na slučaju od strane ovlaštenog lica, alternativni smještaj na osnovu porodičnih veza, stambeno smještavanje, otvoreni i polu-otvoreni centri za smještaj, skloništa/ centri za povratak, depoziti, garancije, osiguranja kao i primjena elektronskog nadzora, a koje su detaljno analizirane u *Analizi pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija* Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH). Pohvalno je propisivanje mogućnosti policije da u vezi sa primjenom blažih mjera može biti osiguran smještaj i finansijsko izdržavanje strancu, ali nije propisano da u tu svrhu mogu da se **osnivaju centri za privremeni smještaj i zadržavanje stranaca**, što je jedan od međunarodnih standarda u ovoj oblasti.

U tom smislu, slijedi spisak alternativnih mjera koje su predstavljene u *Analizi pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija* Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), a koje ne postoje u crnogorskom zakonodavstvu, čije se pravno uvođenje preporučuje. U tom smislu, priređen je pregled najvažnijih karakteristika alternativnih mjera, a koji je preuzet iz Analize:

204. Postoji potreba da se alternative pritvoru razmatraju putem principa skaliranja varijabilnih vrijednosti, te da se ispita širi spektar dostupnih opcija, i restriktivnih i nerestriktivnih, i koji interišu osnovne elemente djelotvornih alternative, koje su identifikovane u postojećim uporednim studijama. Postoji takođe potreba za boljim razumijevanjem koristi i nedostataka svih različitih pristupa, kako bi se garantovalo da su posebno prilagođeni individualnoj snazi, potrebama, ranjivosti dotične osobe, ali i određenom nacionalnom/regionalnom kontekstu, čime se na taj način promoviše usklađenost.

2.1. Registrovanje kod nadležnih organa

207. Kada lica uđu u državu bez odgovarajućih putnih dokumenata ili vize, od njih se može zahtijevati da se registruju kod nadležnih organa, te da im se na taj način obezbijedi dio privremene dokumentacije

kao što je "lična karta za strance". Takva dokumenta mogu da sadrže fotografiju osobe i izjavu o tome zašto je osoba privremeno primljena na teritoriju države. Registrovanje se može izvršiti po dolasku ili kasnije, na primjer u opštini njihovog boravka.

2.2. Dozvole za privremeni boravak

209. Dozvole za privremeni boravak su širok pojam koji pokriva svaki status koji je dodijeljen ili dozvole koje je izdala država, koja nudi pravo na zakonit boravak. Tu su uključene privremene vize, dugotrajne vize, privremene humanitarne vize, ili istekle boravišne dozvole koje se zasnivaju na još uvijek validnom statusu za međunarodnu zaštitu, između ostalog.

2.3. Podrška upravljanju predmetima ili licima koja rade na predmetima

210. Podrška upravljanju predmetima ili licima koja upravljaju predmetima je mehanizam individualne sveobuhvatne podrške namijenjen pojedincima koji prolaze kroz procedure imigracije u cilju rješavanja slučaja. Ono što ovu mjeru čini karakterističnom jeste prisustvo lica koje upravlja slučajem koje je odgovorno za pružane pomoći pojedincu (ili porodici) kroz procedure imigracije, od inicijalnog zahtjeva do povratka ili dodjeljivanja statusta.

2.4. Alternativni porodični smještaj

212. Alternativni porodični smještaj je opšti naziv za skup opcija za alternativnu njegu djece bez pratnje ili odvojenu djecu, koje mogu da sadrže i formalni i neformalni smještaj, poput srodičkog hraniteljstva, hraniteljstva i ostale vrste smještaja koje počivaju na porodičnom osnovu ili porodičnom ambijentu koji po svojoj prirodi nije "boravišni".

2.5. Stambeni smještaj

216. Stambeni smještaj ili stambeno zbrinjavanje je smještaj u malim grupama u specijalno dizajniranim i namjenski napravljenim objektima tipično organizovanim da, koliko je to moguće, podsjećaju na porodičnu situaciju ili situaciju manje grupe. Od stambenih objekata očekivalo se da preuzmu ulogu privremene njege, dok se ulažu napor da se identifikuju stabilniji programi koji se zasnivaju na zajednici ili porodici.

2.6. Otvoreni i poluotvoreni centri

219. Otvoreni i poluotvoreni centri, uključujući i oblik prijemnog centra za azil, iako mogu da budu dostupni migrantima, pružaju privremeni smještaj tražiocima azila i izbjeglicama, kako pojedincima tako i porodicama. Od pojedinaca se može zahtijevati da ostanu u ovim objektima dok se ne procesuiraju njihovi zahtjevi, što ih čini jednim oblikom direktnog boravišta.

2.11. Povratničke kuće / povratnički centri

227. Povratničke kuće su alternative imigracionom pritvoru koje idealno kombinuju podršku upravljanju predmetom sa zahtjevom za boravak u dodijeljenoj lokaciji tokom priorema za dobrovoljni ili prisilni odlazak. Neuspješni tražiocima azila ili lica čiji je povratak u postupku smješteni su u otvorenim objektima I dodijeljeni su im individualni treneri ili savjetnici da ih informišu ili posavjetuju o opcijama I pomognu im da se pripreme za odlazak.

2.12. Kaucija, jemstvo ili garancija

228. Pružanje kaucije, jemstva ili garancije omogućava da lica budu otpuštena iz pritvora a) tako što sami ili putem osobe koja garantuje novčani depozit; b) pisanim sporazumom između nadležnih organa i pojedinca, često putem depozita; c) garancija koju daje treća osoba, NVO ili neka druga vjerska organizacija koja garantuje da će se pojedinac pridržavati procedure.

2.13. Elektronski monitoring

229. Elektronski monitoring ili "obilježavanje" rijetko se koristi u Evropi i odnosi se na vrstu nadzora koji je predviđen za monitoring ili ograničavanje kretanja osobe na osnovu tehnologije, kao što su nanogice ili narukvice sa ugrađenim GPS-om. Elektronski monitoring prvenstveno se koristi u kontekstu krivičnog prava, te stoga, neki tvrde da je neprikladan u kontekstu migracija.

2. MODUL 2: Evropski standardi zaštite prava na slobodu i bezbjednost

Cilj drugog modula je upoznavanje polaznika obuke sa primjenom člana 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama – pravo na slobodu i bezbjednost, u kontekstu migracionih procesa. Takođe, cilj drugog modula je i usvajanje novih znanja o praksi Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti, sa posebnim osvrtom na pritvor i ograničavanje slobode kretanja.

2.1. Predavanje: Pritvor i ograničenje slobode kretanja – definicija i razumijevanje pojmova

(30 minuta)

Prema međunarodnom pravu, lišavanje slobode znači "bilo koji oblik pritvora ili zatvaranja ili stavljanja lica u javno ili privatno mjesto čuvanja, koje to lice prema odluci sudskog, upravnog ili drugog tijela ne može da napusti svojevlasno". Kada je riječ o lišavanju slobode u kontekstu migracija, koje se obično naziva "imigracioni pritvor", definicije su obično davala brojna tijela, među kojima i Ujedinjene nacije (UN) i Evropska unija (EU).

Na nivou Savjeta Evrope, pravo na slobodu i bezbjednost lica garantovani su članom 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Konvencija), čiji je osnovni cilj da obezbijedi da niko ne bude lišen slobode na arbitraran način. Konvencija ne nudi definiciju pritvora kao takvog, već ukazuje na "lišavanje slobode". Iscrpna lista dozvoljenih izuzetaka kada je lišavanje slobode moguće, sadržana je u članu 5 stav 1 (podstavovi (a) do (f)).¹

Migranti mogu biti lišeni slobode po raznim osnovama i raznim fazama imigracionog procesa. Tako migranti bivaju lišeni slobode kada se nekom licu odbije zahtjev za ulazak u zemlju o kojoj je riječ, kada lice uđe u zemlju ilegalno i vlast te zemlje ga potom identifikuje, kada istekne dozvola za boravak nekog lica u datoj zemlji ili kada vlast smatra da je pritvor azilanta potreban.

Prema članu 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama – Pravo na slobodu i bezbjednost:

Svako ima pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti. Niko neće biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(a) zakonito lišenje slobode na osnovu presude nadležnog suda;

(b) zakonito hapšenje ili lišenje slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbjeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;

¹ Analiza pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), vidjeti: definicije: imigracioni pritvor, 2018.

(c) zakonito hapšenje ili lišenje slobode radi privodjenja lica pred nadležne organe zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično djelo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim da bi se spriječilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju;

(d) zakonito lišenje slobode maloljetnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora, ili zakonito lišenje slobode radi njegovog privodjenja nadležnom organu;

(e) zakonito lišenje slobode radi sprečavanja širenja zaraznih bolesti, kao i zakonito lišenje slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara, uživalaca droge ili skitnica;

(f) zakonito hapšenje ili lišenje slobode lica da bi se spriječilo njegov neovlašćeni ulazak u zemlju ili lica protiv koga se preduzimaju mjere u cilju deportacije ili ekstradicije.

2. Svako ko je uhapšen biće odmah i na jeziku koji razumije, obaviješten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama stava 1 tačka (c) ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da vrši sudske funkcije, i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku, ili da bude oslobođen do sudjenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jamstvima da će se lice pojaviti na sudjenju.

4. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.

5. Svako ko je bio uhapšen ili lišen slobode suprotno odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu.

Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) priznaje da mogu biti potrebne izvjesne mjere koje podrazumijevaju ograničenja opšte slobode ili slobode kretanja stranca i takve mjere ne predstavljaju uvijek lišenje slobode. To je, na primjer, slučaj s takozvanim centrima za prihvat ili smještaj ili punktovima ulaska u zemlju, kao što su međunarodne zone na aerodromima. Međutim, i u jednom i u drugom primjeru, ESLJP je ustanovio da i te mjere, zavisno od svog intenziteta, dužine, prirode i akumulacije uvedenih ograničenja mogu predstavljati lišenje slobode.²

Pritvor je izuzetak od temeljnog prava na slobodu. Stoga je nužno da svako lišavanje slobode bude u skladu s važnim jamstvima. Ono mora biti predviđeno zakonom i ne smije biti proizvoljno. Pritvaranje tražioca azila i migranata u postupcima vraćanja mora biti zadnja mjera koja se koristi samo nakon što su iscrpljene sve druge mogućnosti. Prema EKLJP-u, članom 5. regulisana su pitanja vezana za lišavanje slobode, a član 2. Protokola br. 4. EKLJP-a odnosi se na ograničenja slobode kretanja.

Dok postoje neke jasne situacije, kao što je pritvaranje u ćeliju, druge situacije teže je definisati te one mogu dovesti do ograničenja kretanja za razliku od lišavanja slobode. Prilikom utvrđivanja je li situacija određene osobe podložna zaštiti prema članu 5. EKLJP ili članu 2. Protokola br. 4., ESLJP je ustanovio da treba sprovesti procjenu situacije pojedinca i uzeti u obzir čitav niz okolnosti kao što su vrsta, trajanje, učinci i način sprovođenja navedene mjere.³

Razlika između lišavanja slobode i ograničenja slobode kretanja nije u prirodi niti u biti, već u stepenu odnosno intenzitetu, a to se ogleda prema obrazloženju presude iz predmeta Ammur protiv Francuske, Shamsa protiv Poljske i Guzzardi protiv Italije.

2 Janis Ktistakis, *Zaštita migranata prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i Evropskoj socijalnoj povelji*, Savjet Evrope, 2016: <https://rm.coe.int/16806f1618>

3 *Priručnik o evropskom pravu u području azila, zaštite granica i imigracije*, Agencija Evropske unije za temeljna prava, 2014: file:///D:/Downloads/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_hr.pdf

2.2. Studije slučaja: Primjena člana 5 – Praksa Evropskog suda za ljudska prava

(30 minuta)

U predmetu Amuur protiv Francuske (1996), podnosioci predstavke su somalijski državljani - troje braće i sestra – koji su rođeni između 1970. i 1975. godine, a koji su stigli u Francusku preko Sirije u martu 1992. godine. Oni su tvrdili da su, nakon pada režima predsjednika Siada Barra, njihovi životi bili u opasnosti u Somaliji. Njihov ulazak na francusku teritoriju nije bio dozvoljen na osnovu toga što su im pasoši bili falsifikovani. Žalili su se da su držani u tranzitnoj zoni na aerodromu u Parizu (Orli) 20 dana prije nego što su se vratili u Siriju. Evropski sud za ljudska prava je smatrao da je došlo do povrede člana 5 stav 1 (pravo na slobodu i bezbjednost) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sud je utvrdio da je član 5 Konvencije primjenjiv s obzirom da je boravak podnosioca predstavke u tranzitnoj zoni u praksi bila ekvivalentna lišavanju slobode. To lišenje slobode bilo je protivzakonito, jer primjenjive odredbe francuskog zakona u to vrijeme nisu dozvolile redovnim sudovima da preispitaju uslove u kojima su stranci držani ili da nametnu ograničenje trajanja njihovog pritvora.

U predmetu **Guzzardi protiv Italije (1980)**, osumnjičenom u mafijaškoj aferi sud je naložio da boravi na malom ostrvu gdje je bio podvrgnut strogom policijskom nadzoru kao preventivnoj mjeri. Nije smjeo da izlazi noću bez prethodnog obavještanja policije kojoj je morao da se javlja i dva puta dnevno. Prostor u kome se mogao slobodno kretati je bio nešto veći od 800 metara u prečniku i predstavljao je minijturni djelić ostrva. U tom prostoru su najvećim dijelom boravila lica podvrgnuta istom režimu prisilnog boravka, i policajci. Podnosilac predstavke skoro da nije imao nikakav kontakt sa stalnom populacijom ostrva, a njegove telefonske veze i rijetke izlaske u spoljni svijet je nadzirala policija. U tim uslovima je proveo više od šesnaest meseci. Na osnovu ovih faktora uzetih kumulativno i zbirno, Sud je zaključio da je situacija predstavljala lišavanje slobode.⁴ Dodatno, ukoliko se uporede uslovi sa uslovima koji postoje u zatvorima otvorenog tipa, Sud je ustanovio da je situacija podnosioca predstavke uključivala dovoljan stepen lišenja slobode da spada u područje primjene člana 5 EKLJP.

Ovo je bilo ključno za ishod predmeta, s obzirom na to da na temelju člana 5 stava 1 nema opravdanja za pritvor podnosioca predstavke i prema tome, u ovom slučaju je ustanovljeno kršenje Konvencije.⁵

U predmetu **Shamsa protiv Poljske (2003)**, podnosioci predstavke, dva brata, su libijski državljani koji su uhapšeni u Varšavi jer nisu imali važeće lične dokumente ili boravišnu dozvolu. Njihovo protjerivanje u roku od 90 dana je bilo naređeno i smješteni su u pritvor u očekivanju protjerivanja. Vlasti su činile tri pokušaja izvršenja naloga za protjerivanje, ali bezuspješno, dijelom zbog odbijanja braće da saraduju. Prema poljskom zakonu, nalog za protjerivanje mora biti izvršen u roku od 90 dana, u slučaju da se to lice mora pustiti na slobodu. Podnosioci predstavke su se žalili da ih je granična policija Varšavskog aerodroma držala u tranzitnoj zoni i nakon datuma kada su trebali biti pušteni po poljskom zakonu, naime 25. avgusta 1997. godine. Međutim, vlasti su nastavile sa izvršavanjem naloga za protjerivanje, bez pravne osnove, nakon zakonskog roka koji je istekao 3. oktobra 1997. godine kada su podnosioci predstavke odvedeni u bolnicu. Sud je istakao da pritvor u trajanju od nekoliko dana koji nije naredio sudija ili bilo koje drugo lice ovlašćeno zakonom da vrši sudsku presudu se ne može smatrati "zakonitim" u smislu člana 5 stav 1 (pravo na slobodu i sigurnost) Konvencije. Uzimajući u obzir da pritvor podnosioca predstavke između 25. avgusta i 3. oktobra 1997. godine nije bio "propisan zakonom" ili "zakonit", Sud je smatrao da je isti bio i protivan principu zakonske izvjesnosti.

2.3. Uporedna analiza: Pravo na ličnu slobodu u crnogorskom kontekstu

(15 minuta)

Ustav Crne Gore, u **članu 29**, proklamuje princip prema kome svako ima **pravo na ličnu slobodu**. Shodno ovoj ustavnoj normi, **lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom**. Članom 39 Ustava jemči se pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja, kao i pravo napuštanja Crne Gore. Sloboda kretanja, nastanjivanja i napuštanja Crne Gore može se ograničiti ako je to potrebno za vođenje krivičnog postupka, sprječavanja širenja zaraznih bolesti ili iz razloga bezbjednosti Crne Gore. Ustavom je zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu. Zabranjeno je **izazivanje ili podsticanje mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu**. Svako

4 Priručnik za advokate: Član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima – pravo na slobodu i bezbjednost, Interights, 2005: www.helsinki.org.rs/hrlawyers/archives/files/sem3_clan14a.doc

5 Nuala Mole, Biljana Braithwaite, Catharina Harby, Priručnik za sudije za prekršaje u Crnoj Gori za primjenu Evropske konvencije o ljudskim pravima, 2011: <file:///D:/Downloads/Prirucnik%20za%20sudije%20za%20prekršaje%20MNE.pdf>

ima pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu. Svako ima pravo na **pravnu pomoć**. Član 24 Ustava propisuje da se zajemčena ljudska prava i slobode mogu ograničiti samo zakonom, u obimu koji dopušta Ustav u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno. Ograničenja se ne smiju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana. Ustav, takođe, propisuje da se kretanje i boravak stranaca uređuje zakonom.

Stranac u Crnoj Gori podliježe krivičnoj i prekršajnoj odgovornosti shodno zakonskim propisima kojima se uređuju krivični i prekršajni postupak. Zakonik o krivičnom postupku⁶ u nekoliko odjeljaka tretira pitanja od značaja za **pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti**.⁷

2.4. Prezentacija: Princip zakonitosti i zaštita od arbitrarnosti

(20 minuta)

Pojam zakonske izvjesnosti, zasnovan na vladavini prava, prožima cijeli član 5. Konvencije, a posebno stav 3. Sva lišavanja slobode prema odedbama člana 5. moraju se vršiti "u skladu sa zakonom propisanim postupkom" i biti "zakonita".⁸ Ovi navodi upućuju na domaće zakone, a ideja na kojoj se zasnivaju je pravična i korektna procedura.

U gorepomenutom predmetu **Shamsa protiv Poljske (2003)** Sud je bio mišljenja da je zadržavanje u tranzitnoj zoni tokom neodređenog vremenskog perioda čije trajanje nije predvidivo, bez zakonskog osnova ili važeće odluke suda, protivno principu zakonske izvjesnosti.

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (član 9) i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (član 9 stav 1) propisuju da niko ne smije biti podvrgnut proizvoljnom hapšenju, pritvaranju, niti protjerivanju.

Prema EKLJP-u zakonitost prema domaćem pravu nije dovoljna. Član 5. EKLJP nalaže da svako lišavanje slobode mora zaštititi pojedinca od proizvoljnosti. Sasvim je jasno da proizvoljni pritvor ne može biti u skladu sa članom 5. stav 1. Pojam „proizvoljnosti“ ne obuhvata jednostavno protivnost domaćem pravu; lišavanje slobode naime može biti zakonito u okviru domaćeg zakonodavstva, no i dalje proizvoljno i stoga protivno EKLJP-u. Da bi se izbjeglo smatrati proizvoljnim, pritvor prema članu 5. stavu 1. tački f) treba biti sproveden u dobroj vjeri: mora biti usko povezan s osnovom za pritvaranje na koju se poziva Vlada; mjesto i uslovi pritvora trebaju biti prikladni te dužina pritvora ne smije premašivati trajanje koje je logično zahtijevati radi ostvarenja željenog cilja. Postupak se mora sprovoditi s dužnom pažnjom te moraju postojati stvarni izgledi za protjerivanje. Što se ima smatrati proizvoljnim uveliko zavisi od činjenica svakog pojedinačnog slučaja.⁹

Primjer: U slučaju **Rusu protiv Austrije**¹⁰ podnositeljka zahtjeva je uhapšena prilikom pokušaja napuštanja Austrije jer je u državu ušla nezakonito bez valjanog pasoša i vize, te nije imala nužna sredstva za zadržavanje i boravak u Austriji. Iz tih razloga su nadležne vlasti sumnjale da bi podnositeljka u slučaju puštanja na slobodu mogla pobjeći i tako izbjeći postupke. ESLJP je ponovno naglasio da je pritvor ozbiljna mjera te da se, u slučajevima kad je nužan za postizanje navedenog cilja, smatra proizvoljnim, osim ako je njegova primjena opravdana kao jedino moguće rješenje nakon što su razmotrene druge blaže mjere, te je utvrđeno da su nedostatne kao mjere zaštite pojedinačnog ili javnog interesa. Obrazloženje za pritvor podnositeljke zahtjeva nije bilo odgovarajuće, te je njen pritvor sadržavao element proizvoljnosti, čime je povrijeđen član 5. EKLJP.

6 "Sl. list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon i 28/2018 - odluka US

7 Analiza zakonskih i praktičnih aspekata efektivnih alternativnih mjera pritvaranju u kontekstu migracija, Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM, str. 10, 2018

8 Ibid.

9 Priručnik o evropskom pravu u području azila, zaštite granica i imigracije, Agencija Evropske unije za temeljna prava, 2014: file:///D:/Downloads/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_hr.pdf

10 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Ahmed protiv Austrije od 17. decembra 1996.

2.5. Prezentacija: Proceduralna prava - Informisanje bez odlaganja i na razumljivom jeziku o razlozima hapšenja i optužbama (član 5 stav 2)

(20 minuta)

Obaveza davanja informacija bez odlaganja u vezi razloga hapšenja primjenjuje se na sve osnove lišavanja slobode po članu 5 stav 1, a ne samo u vezi lica lišenih slobode zbog krivičnih djela. Jezik koji lice razumije ne označava samo govorni jezik već i način na koji je informacija data. Informacija mora biti data jednostavnim, a ne tehničkim jezikom, uz detaljno navodjenje pravnih i tehničkih razloga hapšenja ili zadržavanja lica, da bi uhapšeno lice moglo, ukoliko želi, preduzeti zakonom propisana sredstva u vezi zakonitosti svog pritvora po članu 5 stav 4; nerazumljivi pravni žargon ne bi bio dovoljan. Ponudjena informacija ne mora doslovce ili pismeno navoditi pravni osnov hapšenja, sve dok je ono što je na raspolaganju dovoljno za goreopisane svrhe. U vezi prevodjenja/tumačenja, nije neophodno da se informacije daju na maternjem jeziku uhapšenog lica, ali moraju biti date na način koji obezbjedjuje da lice razumije razloge lišavanja slobode kako bi ih mogao osporavati. Informacije ne moraju biti u pismenoj formi niti moraju biti preduzeti eksplicitni koraci za informisanje lica lišenog slobode, sve dok su pružene informacije dovoljne da omoguće licu lišenom slobode da shvati razloge svog pritvora da može efikasno da ih ospori.¹¹

Prema EKLJP-u svaki pritvorenik mora biti „u najkraćem roku” obaviješten o razlozima svog pritvora, i to „na jeziku koji razumije” (član 5. stav 2. EKLJP). To znači da se pritvoreniku moraju objasniti osnovne zakonske i činjenične osnove za njegovo hapšenje ili pritvor jednostavnim, nestručnim jezikom koji može razumjeti.

Pojam "bez odlaganja" ne nalaže trenutno pružanje informacije; on dozvoljava izvjesnu fleksibilnost koja se može uzeti u obzir u pojedinačnim okolnostima. Kada je, na primjer, nemoguće obavijestiti lice jer ono pruža otpor, može biti opravdano sačekati dok se lice ne smiri dovoljno da bi bilo u stanju da prihvati informaciju.

- U predmetu **Conka protiv Belgije (2002)**¹², od podnosioca predstavke koji su tražili azil u Belgiji sa velikim brojem drugih lica romskog porijekla zatraženo je da dodju u policijsku stanicu. Po dolasku su im uručeni nalozi za deportaciju i zadržavanje, a obezbijedjene su usluge prevodjenja. Sud je smatrao da je to u skladu sa članom 5 stav 2.

¹¹ Priručnik za advokate: Član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima – pravo na slobodu i bezbjednost, *Interights*, 2005: www.helsinki.org.rs/hrlawyers/archives/files/sem3_clan14a.doc

¹² *Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Conka protiv Belgije od 5. februara 2002. godine.*

2.6. Vježba: Član 5 EKLJP u crnogorskom kontekstu

Cilj: razumjeti u kojoj mjeri je nacionalno zakonodavstvo kompatibilno sa standardima Savjeta Evrope, odnosno članom 5 EKLJP, kao i razumjeti posljedice i prednosti procesa usklađivanja i primjene evropske pravne tekovine u procesu EU integracija

Metodologija: razmjena znanja i iskustava učesnika koji pripadaju različitim profesijama, putem davanja pojedinačnih odgovora na pitanja, uz vođenu moderaciju

Trajanje: 35 minuta

Slijedi nacrt pitanja za diskusiju:

1. Da li domaći zakon obezbjeđuje postupak po automatizmu kojim se na vrijeme daje informacija licima koja su lišena slobode, a po bilo kom osnovu propisanom članom 5?
2. Da li domaći zakoni i praksa obezbjeđuju prevođenje kada je potrebno?
3. Da li domaći zakon obezbjeđuje da pritvor u cilju protjerivanja bude dozvoljen jedino kao sredstvo sprečavanja nedozvoljenog ulaska u zemlju, ili u cilju protjerivanja?
4. Postoje li procedure za sprečavanje arbitarnosti?
5. Da li su osnovi lišavanja slobode u domaćem zakonu ograničeni na one definisane u članu 5 stav 1 tačke (a) – (f)?
6. Da li odredbe u domaćem zakonu jasno definišu šta predstavlja "zadržavanje" ili "lišavanje slobode"?
7. Da li ovlašćena službena lica koja imaju pravo hapšenja dobijaju odgovarajuću obuku i nadzor o načinu formiranja osnovane sumnje?
8. Da li ste upoznati sa evropskim standardima na ovom polju, i da li se na iste oslanjate tokom svog svakodnevnog rada?

3. MODUL 3: Ranjive grupe i alternativne mjere

•

Iako u samom tekstu Evropske konvencije ne postoji posebna odredba o zaštiti migranata, odnosno azilanata, praksa Evropskog suda je kroz garancije prava na život, zaštitu od torture, slobodu i bezbjednost ličnosti, pravično suđenje, pravo na zaštitu privatnog i porodičnog života, te zabranu diskriminacije, usvojila koncept zaštite vulnerabilnih grupa i time nesporno dala novi input sprečavanju povreda ljudskih prava i sloboda ovim kategorijama. S tim u vezi, cilj trećeg modula je da polaznicima omogući da usvoje nova znanja i vještine o postupanju prema migrantima (prije svega maloljetnicima, djeci bez pratnje, ženama (uključujući trudnice, žrtve nasilja i počiniocima krivičnih djela), i osobama sa invaliditetom)), kao i načinu primjene alternativnih mjera pritvoru ovih lica.

3.1. Predavanje: Koncept najboljeg interesa djeteta

(30 minuta)

Djeca su jedna od najviše spomenutih ranjivih grupa u jurisprudenciji Suda i pritvaranje djece (bilo da su bez pratnje ili sa članovima porodice) posebno se spominje u vezi sa članovima 3, 5, 8 i 13 Konvencije.¹³

Konvencija o pravima djeteta sadrži ljudska prava djece koja se moraju primjenjivati bez obzira na njihov imigracijski status. Načelo „u najboljem interesu djeteta“ od temeljnog je značenja i vlasti ga moraju primarno razmotriti kada preduzimaju aktivnosti vezane za djecu. Za razliku od Povelje o temeljnim pravima Evropske unije, ovo načelo nije izričito navedeno u EKLJP-u, ali se redovno izražava u sudskoj praksi vezanoj za Konvenciju. Načelo je takođe podloga specifičnim odredbama zakonodavstva EU vezanog za maloljetnike bez pratnje.¹⁴

Djeca se po svom fizičkom i psihičkom razvoju razlikuju od odraslih, kao i po svojim emotivnim i obrazovnim potrebama. Te razlike predstavljaju osnov za manju krivičnu odgovornost djece u sukobu sa zakonom. Te i druge razlike jesu razlog za postojanje odvojenog sistema maloljetničkog pravosuđa i one zahtijevaju drugačije postupanje prema djeci. Zaštita najboljeg interesa djeteta podrazumijeva, na primjer, da tradicionalni ciljevi krivičnog prava, kao što je suzbijanje/kažnjavanje, moraju ustupiti mjesto oporavku i ciljevima restorativne pravde u slučaju djece počinitelja krivičnih djela, pri čemu treba uzeti u obzir i održavanje bezbjednosti građana.¹⁵

Lišenje slobode kod djece može izazvati dugoročne psihološke i psihičke posljedice, pored toga što prenatpanost i loši uslovi u zatvoru ugrožavaju njihovo zdravlje i dobrobit. Odvajanje djeteta od porodice i društva i lišavanje djeteta mogućnosti za obrazovanje i stručno usavršavanje može dodatno pogoršati nepovoljan društveni i ekonomski položaj kao i marginalizaciju, te dijete izložiti kriminogenom uticaju i nasilnom ponašanju tokom boravka u zatvoru.

U prvom redu, problem djece u sukobu sa zakonom trebalo bi rješavati bez formalnog suđenja kad god je to moguće, kao što navodi stav 11.1. Pekinških pravila. To se naziva odstupanje od redovnog postupka odnosno *alternativa sudskom postupku* i podrazumijeva nepokretanje krivičnog postupka, a često i preusmjerenje na službe društvene podrške. Nadalje, Pekinško pravilo 17. (Osnovni principi kod donošenja presuda i odlučivanja) naglašava da se „ograničenje lične slobode maloljetnika nameće tek nakon pažljivog razmatranja i svodi se na najkraći mogući minimum“. Pekinška pravila još su striktnija kad je u pitanju pritvor. Ne samo da se pritvor do suđenja primjenjuje samo kao krajnja mjera u najkraćem mogućem trajanju (pravilo 13.1.) nego bi, kad god je to moguće, taj vid lišavanja slobode trebalo „**zamijeniti alternativnim mjerama kao što je strogi nadzor, smještanje u porodicu, odgojnu ustanovu ili dom**“ (pravilo 13.2.). Kao obrazloženje za tu vrstu odluka navode se pretpostavka nevinosti i drugi procesni mehanizmi zaštite, kao i činjenica da je lišenje slobode samo po sebi štetno za dijete.¹⁶

13 Analiza pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), vidjeti tačku 2 odjeljka 1.4.3. Specifična razmatranja u vezi sa osobama u ranjivoj situaciji

14 Priručnik o evropskom pravu u području azila, zaštite granica i imigracije, Agencija Evropske unije za temeljna prava, 2014: file:///D:/Downloads/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_hr.pdf

15 Opšti komentar br. 10 (2007), Prava djeteta u maloljetničkom pravosuđu, Komitet za prava djeteta, Ženeva, para. 10, str. 5.

16 Help E-učenje, Modul 7: ranjive grupe, Savjet Evrope: http://help.elearning.ext.coe.int/pluginfile.php/112852/mod_label/intro/Modul%207%20Posebne%20grupe.pdf

3.1.1. Studije slučaja: praksa Evropskog suda za ljudska prava

(30 minuta)

U odnosu na druga prava zaštićena Konvencijom, Evropski sud se bavio pitanjem djece i migracija kroz koncept porodičnog života i proceduralnih garancija, odnosno prava na efikasan i djelotvoran pravni lijek koji je u funkciji sprječavanja protjerivanja. Specifičnost predmeta koji se tiču tražilaca azila i statusa djece bez pratnje, ogleda se u slučaju **Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije**¹⁷, u kojem je odluka o deportaciji maloljetne osobe donijeta i izvršena od strane belgijskih vlasti, kao i njeno vraćanje u Demokratsku Republiku Kongo bez pratnje roditelja, staratelja ili drugog bliskog lica, ocijenjena kao povreda prava iz čl.3 koji se tiče nehumanog i ponižavajućeg postupanja; čl.5 koji se tiče slobode kretanja (s obzirom na to da je maloljetnici tokom postupka za dobijanje azila bilo ograničeno kretanje smještajem u policijske prostorije na aerodromu u periodu od dva mjeseca, što je protivno standardima Konvencije o pravima djeteta); kao i člana 8 koji se odnosi na poštovanje prava na porodični život i spajanje sa porodicom, odnosno sa njenom majkom.

Slično, u predmetu **Rahimi protiv Grčke**¹⁸ je konstatovana povreda garancije protiv nehumanog i nečovječnog postupanja maloljetnika koji je kao imigrant iz Avganistana, ušavši nelegalno na teritoriju Grčke, bio zadržan u centru na ostrvu Lezbos uz rizik da bude protjeran. Povreda se odnosila kako na činjenicu samih uslova smještaja, tako i na činjenicu da su grčke vlasti propustile da se o njemu adekvatno staraju, uzimajući u obzir da se radi o djetetu bez pratnje. Takođe, Evropski sud je našao povredu slobode kretanja i sugurnosti ličnosti (član 5, stav 1 i 4 Evropske konvencije), s obzirom na to da nije bio primijenjen koncept najboljeg interesa djeteta prilikom smještanja u centar, odnosno da nije razmotrena mogućnost manje rigidne mjere od ove. Takođe, maloljetniku nije bio na raspolaganju efikasan pravni lijek kao posljedica činjenice da mu nije bio obezbijeđen odgovarajući kontakt sa advokatom ili pak razumljiva brošura sa obavještenjem o pravima.

Isto tako, u predmetu **Muskhadzhiyeva i ostali protiv Belgije**¹⁹ Evropski sud nalazi povredu člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, zbog nezakonitog zadržavanja djece i nehumanih uslova boravka u prostorijama za zadržavanje, koji je trajao više od mjesec dana u prostoru koji nije bio opremljen za boravak djece.²⁰

Takođe, u slučaju **Bubbulima protiv Grčke**²¹ podnosilac predstavke, maloljetni albanski državljanin, živio je u Grčkoj sa ujakom koji je imao roditeljska prava nad njim. Uhapšen od strane imigracione policije, koja je pokrenula postupak deportacije protiv njega na osnovu toga što nije imao važeću boravišnu dozvolu, on je naknadno privremeno smješten u pritvor, a zatim, nakon odluke o deportaciji bio i zadržan u pritvoru kako bi bio spriječen da pobjegne. On je tvrdio da grčki sudovi nisu brzo odlučili o njegovoj molbi za puštanje na slobodu i da on nije imao nikakav pravni lijek kojim bi osporio zakonitost njegovog pritvora. Sud u Strazburu je zaključio da je došlo do povrede člana 5 stav 4.

17 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije* od 12. oktobra, 2006. godine.

18 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Rahimi protiv Grčke* od 5. aprila, 2011. godine.

19 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Muskhadzhiyeva i ostali protiv Belgije* od 19. januara, 2010. godine.

20 Marija Vuksanović, Siniša Bjeković, *Izveštaj – Ključni izazovi u oblasti migracija i azila u Crnoj Gori, pregled standarda, zakonodavstva i prakse, CEDEM, 2013: <http://www.cedem.me/publikacije/studije-i-javne-politike/send/69-studije-i-javne-politike/1734-cedem-mne-final>*

21 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Bubbulima protiv Grčke* od 28. oktobra 2010. godine.

3.1.2. Prezentacija: Pritvor kao posljednje sredstvo – analiza primjera dobre prakse

(20 minuta)

Lišenje slobode maloljetnika smještajem u bilo kojoj ustanovi treba da bude u krajnjoj liniji, za minimalni potrebni period i treba da bude ograničen na izuzetne slučajeve. Samo djecu koja predstavljaju stvarnu opasnost za javnost treba zadržati; ova djeca čine veoma malu manjinu ukupne populacije dječjih prestupnika.

U tom smislu, učesnicima i učesnicama obuke je potrebno ukazati primjere dobre prakse na evropskom nivou, kako bi bolje razumjeli značaj primjene blažih mjera kada su djeca u pitanju.

U Švedskoj samo između sedam i četrnaest mladih ljudi do 18 godina izdržavaju kazne zatvora svake godine. Takođe, ne postoji odvojena institucija za djecu. Međutim, postoje popravni domovi, koji iako zvanično služe za zbrinjavanje i liječenje, služe i za izdržavanje kazne za oko stotinu djece godišnje u trajanju do četiri godine, zavisno od krivičnog djela. U Švedskoj se samo nekoliko počinitelja krivičnih dela ozbiljnih zločina zadržavaju u zatvorenom institucionalnom zbrinjavanju, sa naglaskom na blagostanje i liječenje, prije nego pritvor ili zatvor.

Njemačka primjenjuje blaže mjere, u vidu kratkih perioda pritvaranja do četiri nedelje, koji se, što je najvažnije, ne pojavljuju na krivičnom zapisniku prestupnika. Istovremeno, Njemačka ima minimalnu kaznu od šest mjeseci za zatvorsku kaznu, jer se vjeruje da obrazovanje (koje predstavlja suštinu njemačkog sistema) ne može biti realizovano u kraćem periodu. **Austrija** je otišla korak dalje tako što u svom pravnom sistemu ima "zatvorsku kaznu bez presude", gdje bi zapisnik pokazao osuđujuću zatvorsku kaznu kao upozorenje, dok se kazna ne služi.

Sva djeca lišena slobode imaju pravo na obrazovanje. Ovo bi trebalo da bude slučaj i za stariju djecu koja bi imala koristi od obrazovanja. Kada je to moguće, ovo obrazovanje treba da se obezbijedi izvan pritvorskog objekta u školama u zajednici.²²

S tim u vezi, npr. u **Francuskoj** se kratke kazne služe u centrima sigurnog obrazovanja. Oni pružaju intenzivne edukativne aktivnosti koje traju od tri do šest mjeseci. Sa druge strane, u Austriji polaznici polažu stručnu radnu obuku i dobijaju odgovarajuću naknadu za rad - većina se čuva sve do njihovog puštanja.

22 Zaštita prava djece u krivičnim pravosudnim sistemima - Priručnik za obuku i referentna tačka za profesionalce i kreatore politika, Penal Reform International, 2013: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/7904/pdf/1701_protecting-childrens-rights-in-cjs_final_highres_eng_original.pdf

3.1.3. Praktična vježba na temelju izabranih slučajeva djece bez pratnje¹**(90 minuta)**

Ciljevi:

- definisati i razumjeti pojam "djeca bez pratnje" te prepoznati probleme koji su povezani s tim fenomenom;
- identifikovati međunarodne dokumente koji obrađuju temu te objasniti UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta;
- identifikovati prava koja je potrebno poštovati u pružanju pomoći i zaštite djece bez obzira na migrantski status.

Metodologija: rad u četiri grupe

Tok vježbe

1. korak: Uvod (10 min.)

Potrebno je objasniti cilj i svrhu vježbe, te dati učesnicima jasne instrukcije. Kada se učesnici podijele u četiri mješovite grupe sa po 5 učesnika po grupi, vodeći računa da u svakoj grupi bude po jedan predstavnik ciljnih grupa (npr. jedan sudija, jedan socijalni radnik, jedan policajac, jedan predstavnik NVO itd), svaka grupa dobija svoj slučaj koji se treba obraditi. Ukupno postoje 2 slučaja, što znači da će dvije grupe obrađivati jedan slučaj, a dvije grupe drugi, u cilju poređenja korišćenja procedura i zaključka.

2. korak: Grupni rad (20 min.)

Nakon što bivaju podijeljeni u četiri grupe, na osnovu dobijenih materijala, odnosno slučaja, učesnici razrađuju strategiju vođenja slučaja multi-sektorskim pristupom.

3. korak: Prezentovanje rezultata i rasprava (60 min.)

U ovom dijelu, po jedan predstavnik svake grupe predstavlja grupnu strategiju. Neka od dolje navedenih pitanja mogu biti korišćena, kako bi se podstakla diskusija, kojom moderira predavač:

Opšta pitanja:

1. Ko su djeca bez pratnje?
2. Kojim opasnostima su izložena djeca migranti?
3. Kako su zaštićena međunarodnim pravima?
4. Koje načelo se treba poštovati i primjenjivati u radu s ovom ranjivom grupom?
5. Da li se u crnogorskom zakonodavstvu vodi računa o "najboljem interesu djeteta"? Ako da, navesti primjere zakonskih odredbi, kao i primjere iz prakse.
6. Postoje li odredbe koje regulišu otvaranje vaspitnih institucija za maloljetna lica kojima je potreban poseban vaspitni nadzor?
7. Kada je zadržavanje u pritvoru prije slanja maloljetnog lica u vaspitnu instituciju dozvoljeno, da li zakon striktno reguliše trajanje takvog pritvora?

¹ Doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak, Doc. dr. sc. Radojka Kraljević, Priručnik za edukatore- Zaštita izbjeglica i ranjivih grupa migranata, Hrvatski Crveni krst, 2014: file:///D:/Downloads/Prirucnik_Zastitaizbjeglica.pdf. Koncepti slučajeva praktičnih vježbi preuzeti iz Priručnika dostupni na str.34/35,44/45,53 i 71.

Pitanja za slučaj 1:

1. Na koji način je potrebno postupati sa Zerinom, nakon što je žena koja se predstavljala kao njena majka lišena slobode?
2. Koje metode je potrebno koristiti kako bi se u Zerininom slučaju postupalo u skladu sa principom najboljeg interesa djeteta?
3. Da li postoji detaljna procedura u crnogorskom zakonodavstvu koja uređuje postupanje u ovakvim slučajevima?
4. Koji su zadaci socijalnih radnika (imajući u vidu Zerinin život u Afganistanu, te traumu koju je doživjela zbog rastavljanja od porodice), zaposlenih u Centru za strance, i graničnih policajaca?

Pitanja za slučaj 2:

1. Koje metode je potrebno koristiti kako bi se u Muhamedovom slučaju postupalo u skladu sa principom najboljeg interesa djeteta?
2. Na koji način treba osigurati vraćanje Muhameda, ili zadržavanje u Crnoj Gori, a u skladu sa međunarodnim pravilima?
3. Kada i na koji način se ispituje da li je Muhamed žrtva trgovine ljudima, i kojim putem je stigao u Crnu Goru?

Slučaj 1

Zerina je rođena u Afganistanu gdje je živjela sa roditeljima, bratom i dvije sestre. Imajući u vidu stanje u državi, djevojke su izložene nasilju, maltretiranju, te u većini slučajeva i izbjegavaju izlazak iz kuće. Kad su se talibanske snage približile području gdje su živjeli, porodica se odlučila iseliti se u Njemačku kod rođaka. Kad su krenuli na put, Zerina je imala deset godina. Iako su u početku putovali svi zajedno, kad su došli u Grčku, roditelji odlučuju da Zerina nastavi put do krajnjeg odredišta bez njih. Dogovorili su i platili put i troškove za njeno putovanje čovjeku koji je garantovao siguran put. Odvajanje od porodice je za Zerinu bila velika trauma. Od trenutka odvajanja od roditelja i sestara Zerina je putovala u društvu dječaka iz Afganistana i žene koja se predstavljala kao njena majka. Prešli su granicu između Grčke i Albanije, Albanije i Crne Gore i do granice sa Bosnom i Hercegovinom su putovali sa falsifikovanim pasošima. Na graničnom prelazu između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, žena je lišena slobode zbog postojanja sumnje na krivično djelo.

Slučaj 2

Muhamed je mladić iz Sirije koji ima 14 godina. Zahvaljujući ocu, odlučio je napustiti Siriju, te je stupio u kontakt s organizatorima koji su mu obećali siguran put u Sloveniju. Krenuo je kopnenim putem te je zbog pokušaja nezakonitog prelaska granice s Hrvatskom vraćen u Srbiju gdje je proveo 6 dana u zatvoru. Iz Srbije je vraćen u Makedoniju, te u Grčku gdje je stupio u kontakt s organizatorima i ponovo krenuo u Italiju, ali ovaj put preko Albanije, pa Crne Gore. Na putu za Italiju organizatori puta su ga ostavili u okolini Ulcinja, nakon što su shvatili da postoji velika šansa da budu uhvaćeni, gdje se, nakon nekoliko sati pješaćenja, raspitivao kako doći do policije, te je samostalno došao u policijsku stanicu Ulcinja.

3.1.4. Studije slučaja (60 minuta)

-
-

- Većina maloljetnika u vašem prihvatilištu se nalazi u pritvoru prije suđenja. Dvoje djece je šest meseci u Prihvatilištu i još uvek nisu vidjeli sudiju.

Šta možete, kao administrator zatvora, učiniti kako biste osigurali da djeca dobijaju pravično i brzo suđenje?

- Vi ste socijalni radnik na dužnosti. Jednog dana dobijete telefonski poziv da je jedan 14-godišnjak iz Albanije optužen za učestvovanje u krijumčarenju droge i smješten u prihvatilište.

Kakva bi bila Vaša reakcija? Na koji način možete osigurati da se osumnjičenom za učestvovanje u krijumčarenju droge pristupi na prijateljski način, omogući izlazak iz prihvatilišta u sredinu koja je podobnija za djecu, te istraži način na koji je ušao u Crnu Goru? U kom dijelu kao socijalni radnik, odnosno predstavnik Centra za strance, možete dati doprinos?

- Grupa mladića želi da uđe u diskoteku koja se nalazi u centru Podgorice i svi imaju kupljene ulaznice. Jedan od članova obezbjeđenja na ulazu jednom od mladića, inače 17-ogodišnjem azilantu iz Sudana, ne daje dozvolu da uđe, objašnjavajući da ga ne smije pustiti zbog učestalih krađa koje su u posljednje vrijeme počinili tražitelji azila crne boje kože, a po naredbi vlasnika diskoteke. Iako su njegovi drugovi pokušali da objasne da on sigurno nije lopov, te da bi mu ovo bio prvi put da uđe u diskoteku u Podgorici, 17-ogodišnji azilant iz Sudana ostaje ispred ulaza. Osobe iz grupe o ovom incidentu obavještavaju organizacije civilnog društva.

Koja je Vaša uloga u ovom slučaju? Na koji način možete pomoći ovom mladiću? Kojoj instituciji se obraćate, kako bi se ukazalo na diskriminaciju koju je doživio mladić iz Sudana? Da li ćete se potruditi da dobije besplatnu pravnu pomoć? Koje su prepreke koje bi Vam otežale proces pružanja pomoći u ovom slučaju?

3.2. Predavanje: Standardi održavanje jedinstva porodice

(20 minuta)

CRC propisuje da se dijete nikada odvaja od roditelja, protiv njihove volje, osim ukoliko je to u najboljem interesu djeteta i u skladu je sa primjenjivim zakonima i procedurama. Prema tome, kada najbolji interesi djeteta nalažu održavanje jedinstva porodice, onda je pravo na slobodu primjenjivo na roditelje tog djeteta. Umjesto pribjegavanja imigracionom pritvoru za djecu, Komitet CRC, zajedno sa ostalim tijelima, pozvao je države potpisnice da sprovedu vaninstitucionalne alternative pritvoru, koje se zasnivaju na zajednici za cijelu porodicu, poput onih koje su u Smjernicama UN-a za Alternativno zbrinjavanje djece:

"U što je moguće većem obimu, i upotrebom najmanje restriktivnih sredstava, države bi trebalo da usvoje alternative pritvaranju djece, koje bi trebalo da budu u najboljem interesu djeteta kao i njihovih prava na slobodu i porodični život, kroz zakone, politike i prakse koji omogućavaju djetetu da ostane sa članovima porodice i/ili starateljima ukoliko su u zemlji tranzita ili zemlji destinacije i da budu smještena kao porodica vaninstitucionalnom kontekstu, ukorijenjenom u zajednici, dok se ne riješi njihov status imigranata."

Na osnovu Povelje EU i relevantnog sekundarnog zakonodavstva EU, primarno razmatranje trebalo bi pripasti najboljim interesima djeteta u svim aktivnostima koje su vezane za njih, kao i pravu na jedinstvo porodice i porodični život. Prema zakonu EU, imigracioni pritvor djece je posljednja mjera izbora, na najkraći vremenski period i nakon što se ustanovi da se alternativne mjere ne mogu efikasno primijeniti prije pribjegavanja pritvoru, sa posebnom odredbom da se djeca bez pratnje vode u pritvor "jedino pod izuzetnim okolnostima". Zakon EU propisuje striktno mjere zaštite koje garantuju a priori najbolje interese djece u kontekstu migracija. Najbolji interesi djeteta biće primarno razmatrani u svim aktivnostima koje se odnose na njih. Stoga, prema zakonu EU ne bi trebalo da postoje slučajevi pritvaranja koji nijesu u najboljem interesu djeteta. Potrebno je uložiti napore u cilju oslobađanja djece koja traže azil iz pritvora i u cilju pronalaženja smještaja koji odgovara potrebama maloljetnika. Slično tome, za djecu bez pratnje koja su tražioci azila postoje intenzivnije obaveze, pri čemu se moraju uložiti naponi za njihovo oslobađanje "što je prije moguće" i da im se "obezbjedi smještaj sa osobljem i sadržajem kojim se uzimaju u obzir potrebe lica njihovog uzrasta".²³

Ukoliko je migrant zatečen u pratnji članova porodice mora se voditi računa o poštovanju obaveze održavanja jedinstva porodice. Pojam porodice prema opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i nacionalnim propisima koji uređuju zaštitu prava na porodičan život, obuhvata: supružnike, vanbračne partnere, njihovu maloljetnu djecu rođenu u braku ili van braka, maloljetnu usvojenu djecu ili maloljetnu pastorčad, roditelje, usvojitelje, i druge rođake ukoliko postoje naročito važni lični ili drugi humanitarni razlozi. Prilikom sprovođenja identifikacije preporučljivo je da se razgovor sprovodi pojedinačno sa svakim članom porodice, osim ukoliko se sa velikom izvjesnošću može tvrditi da nije uočen niti jedan činilac koji ukazuje na postojanje određenih vidova nedozvoljenog ponašanja, kao što su zlostavljanje, trgovina ljudima, nasilje i sl.

Ukoliko među članovima porodice ima maloljetnika, prikupljanje informacija od maloljetnika se po pravilu obavlja u prisustvu njegovih roditelja, usvojitelja ili staratelja. Izuzetak od naprijed navedenog pravila, tj. obavljanja razgovora u okviru porodice, jeste kada ovlašćena službena lica posebno obučena za rad sa maloljetnicima procijene da prisustvo roditelja, usvojitelja ili staratelja, nije u najboljem interesu djeteta, te je u tom slučaju obavezno prisustvo stručnog lica organa starateljstva.²⁴

23 *Analiza pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), vidjeti tačke 152. i 153. odjeljka 2.4. Pozitivna obaveza u cilju izbjegavanja pritvora lica u ranjivoj situaciji*

24 *Miroslava Jelačić, Vodič o postupanju prema migrantima, CEDEM, 2014: <http://www.cedem.me/publikacije/studije-i-javne-politike/send/69-studije-i-javne-politike/1708-vodic-za-postupanje-prema-migrantima>*

3.2.1. Vježba: Društveno uključivanje - mogućnosti i prepreke**(60 minuta)**

Cilj: stvoriti sinergijski učinak među različitim profesionalcima i upotreba različitih pravnih sredstava u konkretnom slučaju

Metodologija: rad u manjim grupama

Tok vježbe

1. korak: Uvod (5 minuta)

Učesnicima je potrebno naglasiti da će biti podijeljeni u mješovite grupe tako što će u svakoj grupi biti po barem jedan predstavnik svake od prisutnih ciljnih grupa. Njov zadatak je da na osnovu dobivenog slučaja razrade strategiju vođenja slučaja u skladu sa svojim profesijama

2. korak: Grupni rad (30 minuta)

Kada učesnici dobiju jasna uputstva i kada se podijele u grupe, počinju sa analiziranjem slučaja i pitanja koja služe kao pomoć za razvijanje strategije.

3. korak: Prezentovanje rezultata i rasprava (25 minuta)

U ovom dijelu, po jedan predstavnik svake grupe predstavlja grupnu strategiju. Neka od dolje navedenih pitanja mogu biti korišćena, kako bi se podstakla diskusija, kojom moderira predavač, nakon prezentacije:

1. Po vašem mišljenju, šta je ovoj porodici potrebno da bi se integrisala u zajednicu?
2. Na koji ćete način razgovarati s njima?
3. Kako ćete doći do informacija o njihovim potrebama?
4. Koje institucije trebaju biti uključene u njihovu integraciju?
5. Gdje bi po vašem mišljenju trebala biti smještena ova porodica?
6. Na koji način treba pružiti psiho-socijalnu podršku Zilfi, imajući u vidu porodičnu traumu koju je doživjela dok je bila maloljetna?
7. Na koji način obezbijediti njihovom djetetu poštovanje prava na obrazovanje?

Primjer slučaja

Zilfa (18) i Orkhan (25) su izbjeglice iz Sudana. Vjenčali su se mladi, prije 4 godine, u skladu sa običajima njihovog plemena (Dinka). Kad je Zilfa imala 10 godina, otac joj je ubijen pred njenim očima, a majka je nestala u ratnim zbivanjima. S očevim bratom i njegovom porodicom je napustila Sudan i smjestila se u izbjeglički kamp u Keniji. Stric je dogovorio njen brak sa Orkhanom, koji je takođe bio smješten u kampu. Zilfa nije išla u školu, jer je vodila domaćinstvo kao i brigu o djetetu rođenom u braku, dok je Orkhan bio spretan u izradi drvenih predmeta, budući da je njegov otac ranije imao drvo-prerađivačku radnju. Nakon 5 godina u kampu, Zilfa i Orkhan s djetetom kreću put EU, s namjerom da tamo zatraže zaštitu i bolji život. Stižu u Crnu Goru, gdje su izrazili namjeru i gdje im je kasnije odobren azil, no Crna Gora nije bila njihova željena destinacija.

3.3. Predavanje: Žene žrtve nasilja, trudnice i počinioci krivičnih djela

(40 minuta)

Sud je priznao da su žene u poodmakloj trudnoći u posebno ranjivoj situaciji. U kontekstu migracija, pritvor žene u osmom mjesecu trudnoće u neadekvatnim uslovima bez posebnog nadzora njene specifične situacije, doveo je Sud do zaključka da je postignut minimalan nivo ozbiljnosti prema članu 3. Komesar za ljudska prava zauzeo je jasan stav protiv pritvaranja trudnica

Konvencija Savjeta Evrope o spriječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska Konvencija) podržala je potrebu da se pruži posebna zaštita žrtvama nasilja u porodici.

Posebne odredbe Istanbulske konvencije takođe ukazuju na specifične situacije migranata, izbjeglica i žena koje traže azil. Ovo, između ostalog, uključuje mogućnost izdavanja autonomne dozvole za boravak žrtvama migracije; garanciju da je nasilje nad ženama, koje se zasniva na polu, prepoznato kao oblik gonjenja u okviru značenja Konvencije o izbjeglicama 1951; razvijanje rodno senzitivnih procedura za prijem i azil kao i rodni smjernica i servisa za pružanje podrške u procesu azila. Uz to, ono pruža niz opštih mjera, uključujući prevenciju, zaštitu i posebne servise za pružanje podrške.²⁵

Žene u imigracionom pritvoru često se suočavaju sa posebnim teškoćama. Države su po međunarodnom pravu i standardima obavezne da preduzimaju određene konkretne mjere kako bi riješile ove probleme. U njima se naglašava potreba odvojenog smještaja žena u pritvoru, kako bi se obezbijedilo da o njima vode računa i da se nalaze pod nadzorom službenih lica ženskog pola i kako bi se obezbijedilo da žene pretresaju isključivo žene.

U slučaju **Aden Ahmed protiv Malte** (2013)²⁶ Evropski sud za ljudska prava je konstatovao da okolnosti dugotrajnog pritvora jedne migrantkinje, koja je imala pobačaj u objektu bez ženskog osoblja a u kojem su uslovi pritvora inače bili neodgovarajući, nisu pojedinačno bili dovoljni da dosegnu prag povrede člana 3 EKLJP. Međutim, kombinacija tih okolnosti je „umanjila [njeno] ljudsko dostojanstvo i izazvala kod nje osećanja patnje i inferiornosti koja su mogla da je ponize i omalovaže i možda slome njen fizički ili moralni otpor“ te su one stoga predstavljale ponižavajuće postupanje zabranjeno članom 3 EKLJP. Bottom of Form

Mnoge zemlje imaju odredbe prema kojima bebe i mala djeca mogu do određenog uzrasta biti u zatvoru uz majku. Neke druge zemlje u slučaju trudnica i majki male djece odlažu izvršenje kazne izrečene za manja krivična djela dok dijete ne dosegne određenu dob ili, pak, primjenjuju alternativne mjere (na primjer, kućni pritvor, elektronski nadzor, itd.) kako bi se majkama omogućilo da se brinu za djecu.

U svom pravilu 55. **Pravila iz Bankoka** skreću pažnju na poseban rizik od zlostavljanja s kojim se žene suočavaju u pritvoru, te od nadležnih vlasti traže da u sklopu svoje strategije i prakse usvoje mjere koje će garantovati sigurnost žena, što podrazumijeva i rješenja koja predstavljaju alternativu pritvoru. Odredbe UN-ovih Standardnih minimalnih pravila za vanzavodске mjere (**Tokijska pravila**) predstavljaju smjernicu za osmišljavanje i primjenu adekvatnih rješenja za žene počiniocе krivičnih djela, odgovarajućih mjera prilagođenih ženama te odgovarajućih rješenja u smislu alternative pritvoru i zatvoru. Pomenuta rješenja treba inkorporirati u domaći pravni sistem, pri čemu treba uzeti u obzir moguću prethodnu viktimizaciju žena počinitelaca krivičnih djela, te njihovu ulogu staratelja (Pravila iz Bankoka, pravilo 57).

Jedna veoma važna komponenta koja se naglašava pravilom 60. u sklopu Pravila iz Bankoka jeste potreba za alternativnim rješenjima za zatvorenice koja bi predstavljala kombinaciju vanzavodskih mjera i odgovarajućih intervencija kojima bi se obuhvatili najčešći problemi koji žene dovode u kontakt sa krivičnopравnim sistemom. Pomenute intervencije mogu se kretati od terapije i savjetovanja za žrtve nasilja u porodici i seksualnog zlostavljanja do odgovarajućih tretmana za žene s mentalnim poteškoćama, kao i obrazovnih i edukativnih programa kojima se povećava mogućnost zapošljavanja. Pravilo 62. traži uspostavljanje programa u zajednici koji bi bili prilagođeni ženama s problemom zavisnosti o drogama, a koji bi takođe predstavljali alternativu zatvorskoj kazni.²⁷

25 Analiza pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), vidjeti tačke 91. i 94. odjeljka 1.4.3. Specifična razmatranja u vezi sa osobama u ranjivoj situaciji

26 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Aden Ahmed protiv Malte, od 23. jula 2013. godine.

27 Help E-učenje, Modul 7: Ranjive grupe, Savjet Evrope: http://help.elearning.ext.coe.int/pluginfile.php/112852/mod_label/intro/Modul%207%20Posebne%20grupe.pdf

3.3.1. Dubinska studija slučaja: Nasilje nad migrantkinjama i pripadnicama manjina

(40 minuta)

Istorija slučaja

F.D. je strana državljanka. Bila je udata za crnogorskog državljanina. Ima 38 godina i majka je šestogodišnjeg dječaka. Ilegalno boravi u Crnoj Gori i veoma loše govori naš jezik. U braku ispunjenom nasiljem provela je skoro osam godina. Supruga je upoznala u Rusiji, gdje su oboje živjeli i radili. U međuvremenu su dobili sina i nastanili se u Crnoj Gori, u kući čiju su gradnju zajedno finansirali tokom boravka u Rusiji. Prvi nasilni incidenti od strane supruga počeli su nakon rođenja sina. Nasilje je eskaliralo po dolasku u Crnu Goru. Jednom je od fatalnih posljedica prebijanja spasio muževljevi stric. Iako se više puta obraćala policiji, sve se završilo na njihovim upozorenjima suprugu. Bojala se da će biti osuđena i deportovana iz Crne Gore. Njen najveći strah je bio da će joj suprug oduzeti sina, jer joj je često time prijetio. Kancelariji SOS-a Nikšić obratila se februara 2010. godine, u završnoj fazi brakorazvodne parnice, u trenutku kada je suprug protiv nje pokrenuo krivični postupak za nasilje u porodici. Tome je prethodio incident u kome je vidno alkoholisan nasilnik, sa povredama na licu došao kući i počeo da vrijeđa F. D. Ona je, znajući da verbalno nasilje može brzo preći u fizičko, pozvala policiju. Kada su policajci došli, nasilnik je F. D. optužio da je nasilna. Izjavio je da mu je ona nanijela povrede na licu. Policija mu je povjerovala. Oboje su priveli u stanicu da daju izjave. F. D. daje izjavu bez prisustva tumača, iako slabo razumije i ne govori jezik. U naredna dva dana njen suprug je podnio još dvije prijave protiv F. D. U policiji izjavljuje da je F. D. psihički nestabilna, bolesna i opasna po okolinu. Podnosi i tužbu za razvod braka u kojoj traži starateljstvo nad djetetom i angažuje advokata. Za to vrijeme F. D. je bez pravnog zastupnika, a postupci protiv nje se vode bez tumača. Pravnu pomoć je dobila tek u poslednjoj fazi postupka zahvaljujući ženskoj NVO (SOS Nikšić) koja joj je obezbijedila advokaticu. Brak je razveden, dijete je dodijeljeno F. D. na vaspitanje i staranje, a dobila je i ¼ zajedničke kuće.

Društvene barijere

F. D. nema porodicu, ni prijatelje koje može da pita za savjet i kojima može otkriti da je izložena nasilju. Ona nije savladala jezik, a u gradu ne postoje servisi koji pružaju pomoć na njenom jeziku. Usljed neriješenog rezidencijalnog statusa, primorana je da se oslanja na nasilnog partnera ili na druge članove njegove porodice kako bi imala pristup ljekaru i drugim servisima. Ekonomski je zavisna od supruga i bez mogućnosti zaposlenja. Zloupotrebom moći koju ima, on joj vrlo često prijeti da će je prijaviti policiji i izbaciti iz zemlje i da više nikada neće vidjeti sina. Osjeća se nesigurno i obeshrabreno. Situaciju dodatno komplikuje njen nedostatak znanja o načinima kako su crnogorsko društvo i sistem organizovani i kako funkcionišu (policija, pravosuđe, socijalne službe, tržište rada). Izolacija i nedostatak socijalnih kontakata povećavaju rizik od nasilja i njegovih posljedica, jer je čine zavisnom od nasilnog partnera. Kako moć i kontrola nasilnika rastu, slabe snage F. D. da se nosi sa nasiljem i da ga preživi u neprijateljskom i teškom okruženju. Brojna porodica njenog supruga je u potpunosti na strani nasilnika i F. D. je izložena njihovoj osudi, netrpeljivosti i kolektivnom progonu i neprijateljstvu.

Suočena je sa pritiskom da bira između dvije mogućnosti - da trpi nasilje i da se nosi sa nasiljem sama u okviru porodice i zajednice, ili da prijavi nasilje, uz mogućnost da bude izbačena iz zemlje i razdvojena od djeteta. Žene migrantkinje i pripadnice manjina se suočavaju sa brojnim društvenim predrasudama i stereotipima o sebi. Ekonomska i socijalna marginalizacija žena, udružena sa etničkom distancom, predstavljaju faktore koji povećavaju rizik od nasilja u porodici i smanjuju mogućnost da se oslobode nasilja.

Zaključak

Zabrinjava činjenica da F. D. nije saslušavana na jeziku koji razumije, niti joj je obezbijeden tumač tokom postupaka koji su protiv nje vođeni. To, kao i činjenica da nije imala pravnu pomoć do momenta obraćanja ženskoj NVO, ukazuje na otežan pristup pravdi i nedostatak servisa podrške za žrtve nasilja. U takvim okolnostima, institucije ne uviđaju složenost situacije u kojoj se one nalaze, što vodi u višestruku diskriminaciju i kršenje ljudskih prava žena, posebno migrantkinja i pripadnica drugih ranjivih grupa.

Nasilje nad pripadnicama manjina često se pripisuje njihovoj kulturi, tradiciji, običajima i na taj način se normalizuje nasilje, što dovodi do nečinjenja odgovornih institucija da zaustave nasilje i zaštite žrtvu. Takvi stavovi vode u višestruku viktimizaciju ovih žena, kao i u ignorisanje činjenice da je nasilje univerzalna realnost patrijarhata i nejednake moći muškaraca i žena. Konačno, pomoć i podrška pripadnicama manjina i migrantkinjama mora biti adekvatna i usklađena sa njihovim specifičnim potrebama. Institucije sistema su dužne da, sa posebnom pažnjom, odgovore na njihove potrebe, uvažavajući sve okolnosti koje ih čine ranjivim ili ih svrstavaju u određenu ranjivu grupu. Rodno neutralan pristup nije adekvatan, niti je kroz takav pristup moguće rješavati uzroke nasilja i osnažiti žene da žive život bez nasilja.

Neophodno je da svi u sistemu zaštite razumiju rodnu dimenziju nasilja, i rodne karakteristike svakog pojedinačnog slučaja kako bi se kreirao adekvatan i prilagođen odgovor na nasilje.²

Kao grupa sačinjena od različitih profesionalaca objasniti:

1. Koji članovi i odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama su prekršene u ovom slučaju?
2. Koje zakonske odredbe domaćih zakona garantuju poštovanje prava koja su "usađena" u Konvenciju, a koje su u konkretnom slučaju prekršena?

3.3.2. Studija slučaja 2: Utvrđivanje starosti i stepena ranjivosti

(40 minuta)

19-ogodišnja Albanka je nađena 2 kilometra od održavne granice između Albanije i Crne Gore, bez svijesti i manjim povredama na licu i rukama. Kod sebe je imala torbu sa odjećom, nešto manje od 1.000 eura i oko 100 grama marihuana. Sa druge strane, nije imala nijedan identifikacioni dokument. Nakon što su je granični policajci našli, sa sumnjom da je ista trudna, vode je u Privatilište za strance.

Objasniti postupak istrage i vođenja ovog postupka, imajući u vidu da postoji mogućnost da je ova 19-ogodišnjakinja trudna i žrtva trgovine ljudima³, te da zbog nedostatka ličnih dokumenta, postoji sumnja da je maloljetna.

² Tekst slučaja je u cjelosti preuzet (bez citata) iz publikacije „Studija o nasilju u porodici i nasilju nad ženama u Crnoj Gori” izrađene za potrebe UNDP (Program Ujedinjenih nacija za razvoj), Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva pravde i ljudskih prava 2012. godine. Studija je dostupna na: <http://www.un.org.me/Library/GenderEquality/4%20Studija%20o%20nasilju%20u%20porodici%20i%20nasilju%20nad%20zenama%20u%20Crnoj%20Gori.pdf>

³ Trgovina ljudima znači „vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica pod prijetnjom silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlaštenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije“, Protokol UN o trgovini ljudima, član 3, Konvencija SE o trgovini ljudima; član 4: „Iskorišćavanje, u najmanju ruku, treba da uključi iskorišćavanje prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualnog iskorišćavanja, prisilan rad ili pružanje usluga, služenje, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu ili vađenje ljudskih organa“; „Pristanak žrtve trgovine ljudima na planiranu eksploataciju [...] potpuno je beznačajan ako je korišćeno ijedno sredstvo“ koje je opisano u navedenoj definiciji. Komitet za ljudska prava smatra da trgovina ljudima predstavlja kršenje člana 3 (ravnopravnost polova), člana 8 (prinudni rad) i člana 24 (prava dece) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR).

3.4. Predavanje: Osobe sa invaliditetom

(30 minuta)

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (CRPD) zabranjuje nezakonito ili arbitrarno pritvaranje osoba sa invaliditetom, pri čemu invaliditet osobe "ni u kom slučaju ne smije opravdavati lišavanje slobode". Nadalje, Komitet o pravima osoba sa invaliditetom (Komitet CRPD) naglasio je da restriktivno pritvaranje tražilaca azila i migranata sa invaliditetom nije u skladu sa CRPD te je, u tom smislu, predložio EU da propiše smjernice svojim agencijama i državama članicama. Na sličan način, UNHCR smatra da tražioci azila sa trajnim fizičkim, mentalnim, intelektualnim i tjelesnim oštećenjima, po pravilu, ne bi trebalo da budu pritvoreni. Brzo i sistematsko identifikovanje i registracija takvih osoba neophodna je da bi se izbjegao arbitrarni pritvor dok alternative prilagođene njihovim posebnim potrebama, kao što je telefonsko izvještavanje, treba učiniti njima dostupnim.²⁸

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom donosi međunarodne standarde za osobe s invaliditetom. Član 5. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom donosi načela jednakosti i nediskriminacije, dok član 18. govori da „države stranke moraju prepoznati prava osoba sa invaliditetom na slobodu kretanja, slobodu odabira boravka i državljanstva na istoj osnovi kao i drugima”.

U EKLJP-u ne postoji definicija invaliditeta, ali ESLJP je smatrao da član 14. štiti od diskriminacije zasnovane na invaliditetu.²⁹

Kada je riječ o pritvoru osoba sa invaliditetom, konstatovano je da i član 10 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima predviđaju obavezu država da preduzimaju mjere kako bi obezbijedile da uslovi pritvora odgovaraju njihovom stepenu invaliditeta. Shodno članu 14 Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, države ugovornice moraju da obezbijede „da u slučaju da osobe sa invaliditetom budu lišene slobode bilo kakvim postupkom, te osobe ravnopravno sa drugima imaju pravo na garancije u skladu s međunarodnim pravom koje se odnose na ljudska prava i da se s njima postupa u skladu s ciljevima i načelima ove konvencije, uključujući obezbjeđenje odgovarajućeg smještaja.

'Razumno prilagođavanje' je u članu 2 te Konvencije definisano kao „neophodno i adekvatno modifikovanje i usklađivanje kojim se ne nameće nesrazmerno, odnosno nepotrebno opterećenje, tamo gdje je to u konkretnom slučaju potrebno, kako bi se obezbijedilo da osobe sa invaliditetom uživaju, odnosno ostvaruju ravnopravno sa drugima sva ljudska prava i osnovne slobode.”³⁰

3.4.1. Praksa Evropskog suda za ljudska prava

(20 minuta)

Primjer 1: **Musjal protiv Poljske**, 20. januara 2009, stav 96: Nema nikakve sumnje u to da su pritvorenici koji pate od nekog duševnog poremećaja podložniji osećanju inferiornosti i nemoći. Upravo je zbog toga potrebno ispoljiti posebnu budnost kada se analizira da li 42 I Zaštita migranata prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i Evropskoj socijalnoj povelji je konvencija poštovana. Iako je vlast ta koja treba da odluči, na osnovu priznatih pravila medicinske nauke, o terapijskim metodima koje treba koristiti da bi se očuvalo fizičko i psihičko zdravlje pacijenata kada oni nisu kadri da te odluke donose sami, pa je vlast, stoga, za njih odgovorna, ti pacijenti ipak i dalje uživaju zaštitu člana 3. [...] Sud smatra da činjenica da vlast tokom najvećeg dela pritvora nije držala tog podnosioca predstavlja u odgovarajućoj psihijatrijskoj bolnici ili odgovarajućem pritvorskom objektu u kome postoji specijalizovano psihijatrijsko odeljenje i da ga je nepotrebno izložila zdravstvenom riziku, morala je imati za posledicu stres i anksioznost pritvorenika.

28 *Analiza pravnih i praktičnih aspekata djelotvornih alternativa pritvoru u kontekstu migracija Upravnog komiteta za ljudska prava (CDDH), vidjeti tačku 159. u okviru odjeljka 2.4. Pozitivna obaveza u cilju izbjegavanja pritvora lica u ranjivoj situaciji*

29 *Priručnik o evropskom pravu u području azila, zaštite granica i imigracije, Agencija Evropske unije za temeljna prava, 2014: file:///D:/Downloads/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_hr.pdf*

30 *Vodič za praktičare br. 6: Migracije i međunarodno pravo ljudskih prava, Međunarodna komisija pravnik, 2016: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/04/Migracije-i-medjunarodno-pravo-ljudskih-prava-Vodi%C4%8D-za-prakti%C4%8Dare-6.pdf>*

Primjer 2: **Prajs protiv Ujedinjenog Kraljevstva**, 10. jula 2001, st. 29–30: Sud smatra da dovođenje osobe koja je težak invalid u uslove u kojima joj je opasno hladno, rizikuje da dobije rane zato što joj je postelja isuviše tvrda ili ona nije u stanju da se u tu postelju smesti, a nije ni u mogućnosti da ode do toaleta ili da održava higijenu bez najvećih mogućih teškoća, predstavlja ponižavajuće postupanje koje je u suprotnosti sa članom 3. EKLJP. S tih razloga, Sud zaključuje da se u ovom slučaju radi o kršenju navedene odredbe.³¹

4. MODUL 4: Primjer dobre prakse i sveobuhvatna vježba

Cilj četvrtog modula je da polaznicima obuke predstavi primjer Belgije, kao slučaj dobre prakse u primjeri alternativnih mjera pritvoru. Takođe, cilj četvrtog modula je i da se sumira stečeno znanje tokom obuke, kroz realizaciju sveobuhvatne vježbe, kroz koju se na direktan način, može pokazati stečeno znanje polaznika. Nakon završetka vježbe, predlaže se evaluacija obuke.

4.1. Predavanje: primjena alternativnih mjera pritvoru u Belgiji

(30 minuta)

Godinama su brojne NVO, Savezni ombudsman i drugi izražavali zabrinutost zbog pritvora u Belgiji, a posebno zbog pritvaranja djece. U oktobru 2006, belgijska vlada je objavila studiju izvodljivosti o alternativama pritvoru. Rezultati su prezentovani Parlamentu u aprilu 2007. godine, a različiti modeli alternativa su dodatno istraženi kroz studiju izvodljivosti. Belgijske vlasti su se kasnije odlučile da primijene model zasnovan na upravljanju predmetima.

Svakom tražiocu azila dodijeljen je upravnik predmeta - češće se naziva "trenerom" - koji je odgovoran za slučaj tokom čitavog procesa utvrđivanja statusa, uključujući pružanje jasnih i dosljednih informacija i savjeta o procesu azila (uključujući i druge migracione i/ili procese povratka) i o uslovima o njihovom puštanju i posljedicama nesaradnje. Porodice žive u "otvorenim porodičnim jedinicama" koje se sastoje od pojedinačnih kuća i stanova. Ljudi imaju slobodu kretanja sa određenim ograničenjima i pravilima.

Svaka porodica dobija nedeljne kupone za kupovinu hrane iz lokalnog supermarketa kako bi pripremila svoje obroke. Svaki član porodice takođe ima pravo na medicinsku, socijalnu i pravnu pomoć.

Preliminarni rezultati programa su pozitivni. Većina porodica nije pobjegla i ostala je u kontaktu sa svojim rukovodiocem slučaja, ukazujući na to da nema potrebe za pritvaranjem tih ljudi. Imenovanje pojedinačnih "trenera" omogućava detaljniju analizu slučaja svake porodice i može pomoći u identifikaciji slučajeva kada je očigledno da se dozvole boravka (bilo privremenih ili trajnih) treba dati.

Individualno upravljanje predmetima, skrining, povjerenje i transparentna komunikacija su ključne komponente za uspješno korišćenje alternativa pritvoru, kao i saradnja sa lokalnim vlastima, socijalnim službama, zdravstvenim službama, policijom, nevladinim organizacijama i zajednicom.³²

Za više informacija o belgijskom slučaju korišćenja alternativnih mjera pogledati publikaciju „Korišćenje pritvora i alternativa pritvoru u kontekstu imigracionih politika u Belgiji“ koja je dostupna na engleskom jeziku na sljedećem linku: https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/be_report_emn_study_detention_and_alternatives_to_detention_2014_-_final.pdf

31 Janis Ktistakis, *Zaštita migranata prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i Evropskoj socijalnoj povelji*, Savjet Evrope, 2016: <https://rm.coe.int/16806f1618>

32 Liesbeth Schockaert, *Alternative pritvoru – otvorene porodične jedinice u Belgiji*, *Forced Migration Review*, 2013: <http://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/detention/schockaert.pdf>

4.2. Praktična sveobuhvatna vježba na temelju odabranih slučajeva**(60 minuta)**

Cilj:

- stvoriti sinergijski pristup među različitim profesionalcima i upotrijebiti različita pravna sredstva u konkretnom slučaju
-

Metodologija: rad u manjim grupama

Tok vježbe

1. korak: Uvod (5 minuta)

Učesnicima je potrebno naglasiti da će biti podijeljeni u mješovite grupe tako što će u svakoj grupi biti po barem jedan predstavnik svake od prisutnih ciljnih grupa. Njihov zadatak je da na osnovu dobivenog slučaja razrade strategiju vođenja slučaja u skladu sa svojim profesijama

2. korak: Grupni rad (30 minuta)

Kada učesnici dobiju jasna uputstva i kada se podijele u grupe, počinju sa analiziranjem slučaja i pitanja koja služe kao pomoć za razvijanje strategije.

3. korak: Prezentovanje rezultata i rasprava (25 minuta)

U ovom dijelu, po jedan predstavnik svake grupe predstavlja grupnu strategiju. Neka od dolje navedenih pitanja mogu biti korišćena, kako bi se podstakla diskusija, kojom moderira predavač:

- Šta ćete prvo učiniti (zavisno od profesionalnog usmjerenja)?
- Kako ćete razgovarati s osobama?
- Koji su standardi primjenjivi u navedenom slučaju, a na osnovu dosadašnje analize različitim vrstama ranjivosti?
- Kako će se dalje postupati s ovim osobama pojedinačno (muškarcima, ženom i djecom) i koja je vaša uloga u tome?

Slučaj

Grupa osoba dolazi na granicu Crne Gore sa Kosovom u 3.00 sata ujutro, 13. februara. U grupi se nalaze 3 odrasla muškarca, jedna žena i četvoro djece različite starosne dobi (od 8 do 16 godina), od kojih je jedno lice sa invaliditetom. Osobe su gladne, umorne i hladno im je. Tvrde da su državljani Eritreje, a porijeklom Sirijci. Nije jasno jesu li porodica ili samo putuju zajedno. Nemaju nikakvih dokumenata i imaju nešto novca, otprilike ukupno 500 EUR kao i dva kofera. Crnogorska policija ih zatiče na crnogorskoj teritoriji, oko 3 kilometra od državne granice i dovodi u policijsku stanicu Rožaje.

Publikacija je nastala u saradnji sa projektom "Djelotvorne alternative pritvoru u kontekstu migracija: razmjena iskustava i primjena" koji sprovodi Savjet Evrope.

